

CZU: 821.521-1.09

[https://doi.org/10.59295/sum10\(180\)2023_16](https://doi.org/10.59295/sum10(180)2023_16)

IMAGINEA PĂSĂRILOR ÎN OPERA POETICĂ JAPONEZĂ A LUI MATSUO BASHO ȘI TRADUCERILE ACESTEIA

Mihaela IOVU,

Universitatea de Stat din Moldova

În articolul de mai jos definim textul poetic și ne propunem să delimităm tipurile de poezie japoneză contemporană. În prezent noțiunea de *haiku* devine din ce în ce mai populară, din aceste considerente încercăm să scoatem la lumină caracteristicile mai pertinente ale poeziei japoneze. Este un tip de texte în strânsă legătură cu specificul limbii în care au fost create, adică limba japoneză, în contextul acestui articol. *Kigo* este un concept specific pentru textul poetic nipon, utilizat intensiv de către faimosul poet Matsuo Basho. *Kigo* reprezintă totalitatea cuvintelor ce sugerează un anumit anotimp într-un *haiku*. Există noțiuni simbolice bine cunoscute în întreaga lume, precum ar fi zăpada pentru iarnă, frunzele multicolore - toamna, pomii înfloriți - primăvara, căldura, unele specii de fructe - vara. În aceste categorii de noțiuni specifice pot fi incluse și păsările. Este uimitor faptul prin care prezența unei ființe gingașe, înaripate, poate sugera instantaneu anotimpul prin care încearcă să ne poarte autorul. Imaginea păsărilor este însoțită deseori de efecte auditive, dar și de asociații cognitive bazate pe cunoștințe de ordin general despre natură, dar și pe amintirile personale ale cititorului.

Cuvinte-cheie: text poetic, haiku, hokku, tanka, Matsuo Basho, kigo, păsări.

THE IMAGE OF BIRDS IN THE JAPANESE POETIC WORK OF MATSUO BASHO AND ITS TRANSLATIONS

In the article below we define the poetic text and aim to delineate the types of contemporary Japanese poetry. Currently the notion of haiku is becoming more and more popular, for these reasons we try to bring to light the most pertinent characteristics of Japanese poetry. In the context of this article, it is a type of texts closely related to the specifics of the source language, in which they were created, the Japanese language. Kigo is a specific concept for Japanese poetic texts, used intensively by the famous poet Matsuo Basho. Kigo represents the totality of words that suggest a certain season in a haiku. There are symbolic elements well known throughout the world, such as snow for winter, multi-coloured leaves - autumn, flowering trees - spring, heat, or some types of fruit - summer. Birds can also be included in these categories of specific notions. It is amazing how the presence of a tender, winged creature can instantly suggest the season the author is trying to emerge us into. The image of birds is often accompanied by auditory effects, but also by cognitive associations based on general knowledge about nature, but also on the reader's personal memories.

Keywords: poetic text, haiku, hokku, tanka, Matsuo Basho, kigo, birds.

„Poezia adevărată, înseamnă să duci o viață frumoasă. A trăi poezia este mai bine decât a o scrie.”

Matsuo Basho

Introducere

În contextul poeziei japoneze, ideea că „poezia adevărată înseamnă să duci o viață frumoasă” este una deosebit de importantă. Încă din antichitate, poeții japonezi puneau un accent important pe faptul că poezia trebuie să fie o expresie autentică a experiențelor și a emoțiilor trăite în realitate, fără să fie influențată prea mult de concepții estetice sau de convenții literare. Scrierea unui haiku nu se rezumă doar la a găsi cuvinte potrivite și a le pune într-o ordine, textul obținut trebuie să contribuie la dezvoltarea de atitudini și o sensibilitate profundă față de lumea înconjurătoare. Așadar, „a trăi poezia este mai bine decât a o scrie”, deoarece acesta este modul prin care poezia japoneză devine autentică și vibrantă. Poeții japonezi, precum Matsuo Basho, Yosa Buson sau Kobayashi Issa, căutau în permanență adevărul și frumusețea în cotidian, în natură, dar și în emoțiile și experiențele umane. Ei mergeau în lungi și solitare călătorii, trăind într-o relație intimă cu natura și observând cu atenție detaliile simple, care frecvent sunt trecute cu vederea de către ceilalți.

Această apropiere profundă față de natură și față de viața de zi cu zi le oferea poeților japonezi o inspirație vastă pentru a crea poezii care să evoce sentimente și imagini lirice puternice.

Astfel poezia japoneză valorizează conexiunea profundă dintre creator și viață, și subliniază importanța de a trăi cu plinătate și sensibilitate pentru a scrie poezie autentică. În poezia japoneză, exprimarea trăirii devine un mijloc de a se conecta nu doar cu sinele, ci și cu lumea înconjurătoare și cu ceilalți oameni.

Textul poetic ca text literar

Diversi autori au exprimat ideea că poezia se pierde în traducere, evidențiind astfel dificultățile întâmpinate în transpunerea unei poezii în altă limbă. Printre acești autori se numără Ewald Osers, care a abordat subiectul dat în lucrarea sa intitulată „*Aspecte ale traducerii poeziei*” [1, p. 7-19], și Adam Czerniawski, autorul cărții „*Traducerea poeziei: teorie și practică*” [2, p. 3]. Cu toate acestea, Adam Czerniawski a încercat să contrazică afirmația de mai sus, susținând că valoarea unei poezii poate fi dovedită prin traductibilitatea acesteia. Totuși, diverși lingviști au dezbătut cu multă insistență posibilitatea traducerilor poetice și au prezentat atât argumente pro, cât și contra acestei idei.

În literatura americană, îl vom cita pe poetul Robert Frost, el a fost primul care s-a pronunțat în susținerea acestui tip de traduceri, afirmând că poezia este ceea ce rămâne în urma traducerii. El susține că, atunci când suntem indeciși, ar trebui să traducem, iar tot ceea ce va rezulta din acest proces va fi proză, în timp ce restul va rămâne poezie. Pentru a putea realiza acest lucru, este necesar să înțelegem ce reprezintă un text poetic, care sunt caracteristicile sale și care pot fi dificultățile întâmpinate în procesul de traducere datorită diverselor elemente și trăsături specifice textului poetic. Un aspect important al poeziei este că un cuvânt, o expresie sau o propoziție câștigă o încărcătură emoțională și un impact special asupra cititorului sau ascultătorului prin utilizarea mai puțin obișnuită a lexemelor într-un context, prin noutatea pe care o aduc și prin sentimentul de surpriză pe care îl provoacă. Ewald Osers oferă o scurtă descriere a formei și impactului poeziei, explicând prin ce trăsături aceasta se deosebește de discursul cotidian [1, p. 7-19].

În *Encyclopedia Britannica*, Nemerov Howard propune o definiție mai elaborată și mai ușor de înțeles a poeziei. El o descrie ca pe o formă de literatură, care conține o exprimare concentrată și imaginativă a experienței sau a unui răspuns emoțional specific, folosind un limbaj selectat și aranjat cu grijă pentru semnificație, sunet și ritm. Autorul evidențiază importanța acestor elemente și sugerează că intenția unui traducător de a transmite impactul emoțional al unei poezii este una dificilă, alături de provocările legate de structura, forma și de ritmul poeziei [3].

Tipurile de texte poetice japoneze

Textul poetic posedă câteva trăsături deosebite, indiferent de originea acestuia și limba în care a fost creat. Opera poetică japoneză are specificul său, dat fiind faptul că tradițiile, cultura, felul de a gândi în țara soarelui răsare se concentrează asupra echilibrului cu natura, contemplarea vieții și a rolului ființei umane, modestiei și echilibrului interior. În cele ce urmează reamintim tipurile principale de poezie japoneză și detaliem caracteristicile acestora.

Tanka 短歌 este unul din cele mai vechi tipuri de poezii cu formă fixă. Ea este constituită din cinci unități cu versuri de 5-7-5/ 7-7 silabe. Prima parte ce conține 5-7-5 silabe este numită *kami-no-ku* (frază superioară), iar următoarea parte cu respectiv 7-7 silabe poartă numele de *shio-ku* (frază inferioară). În comparație cu vestitele *haiku* 俳句, *tanka* este mai veche. Cele mai vechi *tanka* erau denumite *hanka* (poem răsturnat).

Un alt tip de opere, *renga* 連歌, a luat naștere în perioada Heian (794-1185) și se deosebea prin faptul că reprezenta un „dialog”. Cineva recita o parte, de 5-7-5 sau 7-7 silabe, iar o altă persoană oferea un răspuns creând partea lipsă.

În secolul XI câștigă popularitate *imayo-uta* 今様歌 (cântece de acum), un text poetic din patru versuri, fiecare fiind compus din 12 silabe. Mai târziu, în perioada Muromachi, apare și o formă mai scurtă a acestora sub denumirea de *ko-uta* 小歌 (cântec mic).

Există tipuri de poeme lungi precum *choka* 長歌 sau *nagauta* 長歌, dar și scurte precum *mijikauta* 短歌, sau *waka* 和歌. Poate fi delimitată și *katauta* 片歌 (jumătate de poem), format din trei versuri, 5-7-7 silabe, precum și *sedoka* 旋頭歌, ce unește două *katauta* și conține în sumă 38 de silabe [4, p. 8-9].

În secolul XVIII își face apariția *kyōka*, o operă poetică asemănătoare cu *tanka* ca structură însă cu caracter umoristic. Pe parcursul timpului, prima parte a poeziei *tanka*, menționată mai sus, devine un tip de poezie aparte, cu structura 5-7-5, cunoscut inițial precum *hokku* 発句, iar mai apoi redenumit în *haiku* 俳句.

Michel Revon, un japonolog francez care a activat în secolul XX, a precizat faptul că *hokku* desemnează forma, *haikai* fondul iar *haiku* 俳句 atât fondul cât și forma [4, p. 11].

În opinia traducătoarei și lingvistei Vera Markova, *hokku* 発句 este o operă lirică. Ea reflectă viața naturii și viața omului în unicitatea și compatibilitatea lor, pe fonul ciclicității anotimpurilor anului. Poezia japoneză are o structură bazată pe silabe și pe ritm. Nu este prezentă rima, însă organizarea sonoră și ritmica a celor trei versuri este obiectul unei griji deosebite a poeților japonezi [5, p. 7].

Dimensiunea unui *hokku* pare atât de mică, încât, în comparație cu un sonet european, pare ceva monumental. *Hokku* include un număr limitat de cuvinte, însă impactul acestora este surprinzător. Autorul oferă cititorului toată deschiderea pentru a-și manifesta propria imaginație. Poetul trăiește, pe lângă eul liric, sentimente de tristețe, sugerate de peisajul naturii toamnatice, iar cititorul poate împărtăși greutatea tristeții autorului [5, p. 13].

Tot ce este în surplus se exclude, nu rămâne nimic doar pentru scopuri estetice, chiar și gramatica utilizată în *hokku* este una mai specială, formele gramaticale nu sunt foarte variate, însă conțin o puternică încărcătură semantică, uneori fiind combinate câteva semnificații. În *hokku* se evită frecvent epitetele, semantica creată poate fi considerată drept o metaforă desfășurată, întrucât sensul se ascunde în context [5, p. 5-6].

În sinteză, putem constata că există mai multe tipuri de texte poetice japoneze, printre care:

- Haiku 俳句 – este un tip de poezie japoneză compus din trei versuri, având un total de 17 silabe. Haiku-urile se remarcă printr-o observație a naturii într-un mod simplu și direct.

- Tanka 短歌 – este un tip de poezie japoneză similară cu haiku, dar cu o structură mai desfășurată. Tanka este formată din cinci versuri, având un total de 31 de silabe.

- Renga 連歌 – este o formă de poezie japoneză în care mai mulți poeți colaborează pentru a crea un poem în lanț. Fiecare poet contribuie cu un vers, formând la rândul său, o secvență continuă.

- Haibun 俳文 – este un gen mai larg care combină poezia haiku cu proza. Haibun-urile sunt povestiri și eseuri însoțite de haiku-uri care sprijină sau completează narațiunea.

Acestea pot fi considerate tipurile cele mai răspândite și mai frecvent traduse, constituind în acest mod fundamentul operei poetice japoneze.

Conceptul de *kigo* în limba japoneză

Din punct de vedere sintactic, trebuie să amintim despre câteva detalii importante, precum absența categoriilor de gen și de număr pentru substantiv, lipsa gradului de comparație pentru adjectiv și absența categoriei gramaticale a persoanei pentru verbe, astfel încât forma verbului nu se schimbă, indiferent de subiect. Una dintre caracteristicile interesante pentru atare texte este faptul că pronumele poate lipsi în textul japonez. Dar, chiar și în acest caz, propoziția poate fi înțeleasă perfect datorită contextului.

Un alt specific, din care se conturează cele mai multe dificultăți, este folosirea în limba japoneză a trei alfabetelor: *hiragana*, *katakana* și *kanji*. Fiecare dintre ele are un scop și o utilizare specifică, inclusiv modul de scriere cu aceste simboluri, fiecare reprezentând o silabă, cea ce a ușurat munca poeților japonezi, dar a provocat dificultăți în traducere [6, p.217].

Un aspect foarte interesant al limbii japoneze și anume al poeziei haiku este conceptul de *kigo*. Acest termen este compus din două caractere, 季語, care înseamnă anotimp și vocabular. Prin urmare, *kigo* reprezintă cuvintele sau expresiile utilizate în haiku pentru a indica anotimpul. *Kigo* este strâns legat de mentalitate și de schimbare, deoarece schimbarea se reflectă în modul în care oamenii percep lumea din jurul lor. Astfel, atunci când există o schimbare în percepție, există și o schimbare în cuvintele asociate cu un anumit anotimp. Mulți poeți haiku au explorat noi idei și au adus cu ei *kigo*-uri noi. Un exemplu istoric în acest sens este poetul Bashō, care a călătorit prin toată Japonia pentru a aduce noi elemente culturale în lumea haiku. El a introdus cuvinte precum „*sumiregusa*” (mică violetă de munte) și „*kareobana*” (iarba de pampas japoneză), adăugându-le astfel în repertoriul *kigo*-urilor haiku [7].

Analiza operelor poetice ale lui Matsuo Basho și simbolismul păsărilor

Matsuo Basho este considerat printre cele mai faimoase personalități nu numai din istoria literaturii japoneze, ci și din literatura mondială. Prin opera sa, Basho este recunoscut ca un filozof al naturii, un căutător al iluminării budiste prin misticismul Zen și cel care definește sensibilitatea japoneză prin concizie în haiku. Creativitatea sa exprimă lumea animalelor și a plantelor, iubirea, prietenia, durerea, mângâierea și tandrețea, scenele urbane, precum și trăirile interne și externe, dorința de a călători și dorința de a rămâne pe loc, singurătatea și dorința de a fi singur. Basho s-a născut ca Matsuo Kinsaku în 1644, în sau lângă Ueno, în provincia Iga, nume care se regăsește în mai multe dintre poeziile sale. Basho avea obiceiul să folosească uneori un număr suplimentar de caractere sau un ritm neuniform în haiku, cu toate acestea, el comenta că este important ca versul să sune corect, în pofida numărului de silabe în plus. Această declarație ilustrează în mod perfect modul în care Basho aborda haiku-ul. De-a lungul vieții el a creat peste o mie de haiku-uri [8, p. 33].

În continuare prezentăm o serie de haiku al căror autor este Matsuo Basho. Criteriu de includere în corpusul de exemple factice este prezența unei păsări. Prin intermediul imaginii diferitor păsări vom încerca să identificăm simbolismul ce îl poartă și, respectiv, rolul acestor imagini în crearea unui tablou unic în poezie.

Păsările reprezintă o parte componentă a limbajul *kigo*, deoarece prin intermediul acestora poate fi sugerat un anotimp specific sau o perioadă din viața oamenilor.

啄木鳥も庵は破 らず夏木立	kitsutsuki mo io wa yaburazu natsu kodachi	even woodpeckers don't damage this hut: summer grove [9]	Chiar și ciocănitoarea nu va dăuna acestei sihăstriei printre arborii verii [10]
------------------	---	---	---

Personajul acestei poezii este ciocănitoarea - „*kitsutsuki*”. Din perspectiva lui Basho, este pur și simplu o „pasăre distrugătoare” și apare destul de rar în haikurile sale. Însă există mai multe interpretări și traduceri în care se încearcă să se deslușească ceea ce a vrut cu adevărat să spună Basho folosind imaginea acestei păsări, destul de drăguțe, persistente și încăpățânate [11]. În exemplul de mai sus observăm ciocănitoarea fiind un însoțitor al verii, ceea ce se menționează direct, precum și prin intenția acestei păsări să perturbe liniștea „acestei sihăstriei”.

枯榮に鳥の とまりけり秋 の暮	Kareeda ni karasu no tomarikeri aki no kure	On a leafless bough the perching and pausing of a crow The end of autumn [9]	Sur une branche morte Un corbeau s'est posé Soir s'automne [12]	Pe ramul uscat O cioară poposi Înserare de toamnă [10]	На голой ветке Ворон сидит одиноко Осенний вечер [13]
-----------------------	---	--	--	---	--

„*Karasu*” care este cioara sau corbul, poate fi frecvent observată în haiku. Există întotdeauna ceva întunecat și neplăcut asociat cu această pasăre; ea este menționată adesea atunci când se dorește a sublinia sfârșitul apropiat al unui anotimp, sau chiar al unei vieți.

Pentru japonezi, corbul este complet negru, în timp ce în spațiile noastre mai întâlnim specii gri, prin urmare percepția simbolică pentru această pasăre este oarecum diferită. În unul dintre haiku-urile lui Basho, poetul afirmă direct: „nu ne place cioara” [11].

De obicei cioara nu este asociată cu un anotimp specific, totul depinde de imaginea creată de autor. În exemplul precedent, „ramul uscat” și „înserare de toamnă” transmit direct faptul că momentul în care ne scufundă autorul este unul de toamnă. Aceste detalii sunt prezente în toate variantele de traducere.

ほととぎす今 は俳諧師なき 世哉	Hototogisu ima wa haikaishi naki yo kana	Cuckoo: now there are no haikai masters [9]	Coucou maintenant, comme pour les maîtres de haïku, il n'y en a pas en ce monde [14]	Далекий зов кукушки Напрасно прозвучал Ведь в наши дни Перевелись поэты [13]
------------------------	---	--	---	--

Este curios faptul că vocabula „*hototogisu*”, care semnifică cuc, este formată din cinci silabe, ceea ce o face foarte comodă pentru a fi introdusă ca un vers integral. De asemenea, există două modalități de a scrie acest cuvânt cu două ieroglife, kanji, pasăre și timp, astfel este subliniat unul din rolurile acestei păsări: ea avertizează despre evenimentele viitoare, iar o altă variantă conține elementul „spirit” – astfel ce sugerează ideea despre comunicarea rapidă cu spiritele celor plecați.

Basho își folosește imaginea în deplină concordanță cu canoanele poeziei tradiționale – strigătul ascuțit al cucului însemna că spiritul unei rude decedate vrea să amintească despre sine [11].

Poeții așteaptă cu nerăbdare cântecul plângător al cucului, care anunță începutul verii. Cântecul sugerează adesea un sentiment nostalgic al timpului trecut și este asociat cu moartea. În exemplul de mai sus se accentuează efemeritatea vieții unui poet [9, p. 271].

永き日も囀 り足らぬひば り哉	Nagaki hi mo saezuri taranu hibari kana	All the long day singing, singing, yet not enough: a skylark [9]	Oh! L'alouette Qui ne cesse de chanter Toute la longue journée! Traduction de Michel Revon (1923)	Долгий день напролет Поет - и не напоеется Жаворонок весной [13] За весь долгий день еще не нащелбетался – ах, жаворонок! [15]
-----------------------	--	--	---	---

Ciocârlia „*hibari*”, simbolizează în poezie primăvara, tinerețea, dorința de viață, energia inepuizabilă. Este una dintre păsările preferate ale japonezilor și este menționată de mai multe ori în haikurile lui Basho, în principal ca un *kigo*, cuvânt sezonier, pentru primăvară [11].

Ciocârlia este o pasăre de pajiști și câmpuri, cunoscută în poezie pentru că ea cântă vesel în timp ce zboară sus spre cer [9, p.271]. În haikuul selectat se observă câteva variante de reorganizare a poeziei: în limba franceză, spre exemplu, se pune un accent suplimentar pe imaginea ciocârliei, în timp ce în limba rusă mai sunt adăugate cuvinte pentru a face tabloul poeziei mai ușor de perceput și de vizualizat de către destinatar.

雀子と声鳴きかは す鼠の巣	Suzumeko to koe nakikawasu nezumi no su	Squeaking in responseto the young sparrows: mice in their nest [9]	Воробышки над окном Пищат, а им отзываются Мыши на чердаке [13] Мышата пищат - отвечают, должно быть, из норки воробушки в гнезде ... [15]
------------------	--	--	---

Vrabia, „*suzume*”, este o pasăre comună pentru sate și orașe, de obicei, ea face cuiburi lângă case. Această pasăre nu se asociază cu un singur anotimp. În cazul în care se descriu pui de vrăbii (*kosuzume* sau *suzumeko*) – este o imagine de primăvară, iar vrăbiile din câmpurile de orez (*ina suzume*) transmit o imagine de toamnă [9, p.277]. Pe lângă toate, vrabia este considerată un personaj al poeziilor umoristice [11]. Reiese că exemplul selectat reprezintă un tablou de primăvară. Acesta este însoțit de o imagine auditivă puternică păstrată în toate variantele de traducere, „squeaking”, „Пищат”, ce reprezintă un sunet ascuțit și strident al puilor de șoarece.

鶴の毛の黒き衣 や花の雲	Tsuru no ke no kuroki koromo ya hana no kumo	A crane's black robe of feathers - clouds of blossoms [9]	Журавль улетел Исчезло черное платье из перьев В дымке цветов [13]
-----------------	---	--	---

Cocorul este una din cele mai cunoscute păsări ale poporului nipon. Unul din motive ar putea fi legenda faimoasă a celor o mie de cocori din hârtie care îndeplinesc cea mai puternică dorință.

Cocorul este remarcat pentru frumusețe, dar și printr-un țipăt jalnic și ascuțit. Se crede că acesta trăiește o mie de ani, de aceea este un simbol al longevității, precum broasca țestoasă, care trăiește zece mii de ani conform legendelor [9, p. 277]. Versurile de mai sus accentuează aspectul fizic al acestei păsări, penele

negre ce se pierd într-un nor de petale. În versiunea rusă a fost adăugat faptul că pasărea și-a luat zborul „Журавль улетел”, în aceste fel se subliniază efemeritatea frumuseții și se sporește dramatismul momentului.

Totalitatea poeziilor prezentate fac parte din opera lui Matsuo Basho și demonstrează esențialitatea elementelor naturii în poezia japoneză. Fiecare astfel de element poartă o încărcătură semantică și simbolică impresionantă, iar traducătorii încearcă să identifice cele mai apropiate echivalente pentru a oferi destinaților de orice limbă posibilitatea să pătrundă în lumea haikuurilor, împreună cu ciocârlia, vrabia, cocorul, ciocănitorea sau cucul.

Concluzie

Imaginea pasărilor în poezia japoneză a lui Matsuo Basho este un element cheie în evocarea naturii și exprimarea emoțiilor profunde. Aceste creaturi delicate și libere, care pot zbura în înălțimi și se pot păstra într-o eternitate trecătoare, reprezintă o sursă constantă de inspirație pentru poet. Păsările sunt asociate cu libertatea, cu spiritul înalt și cu zborul peste toate limitele, reflectând o căutare continuă a transcenderii umane.

Păsările în poezia lui Basho mai sunt mesagerii tăcuți ai naturii, care transmit mesaje subtile și adânci în legătură cu starea de spirit a poetului și a lumii înconjurătoare. Ele sunt simboluri ale fragilității și trecerii efemere a timpului, amintindu-ne de efemeritatea existenței și necesitatea de a trăi momentul prezent în întreaga sa splendoare.

De asemenea, poetul utilizează adesea păsările ca simboluri sau ca metafore pentru a scrie despre tristețe sau despre singurătate. Cântul lor melodos poate evoca sentimente de nostalgie și de dor, iar zborul solitar al unei păsări poate fi interpretat ca o expresie a separării și a pierderii.

Prin imaginile pasărilor, Basho transmite dragostea și respectul său profund față de natură, precum și conexiunea sa profundă cu lumea înconjurătoare. În poeziile acestui autor, păsările devin un mijloc prin care poetul dezvăluie înțelepciunea și înfrumusețarea în lucrurile simple și efemere, creând astfel opere de artă care își găsesc ecoul în sufletele cititorilor de-a lungul timpului.

Putem astfel concluziona că simbolismul pasărilor în poezia japoneză creată de Matsuo Basho este extrem de important și complex. Pasărea devine un simbol al libertății și transcenderii, dar și o metaforă a fragilității și a trecerii efemere a timpului. Prin intermediul pasărilor, poetul exprimă conexiunea sa cu natura și emoțiile sale, precum și plasează opera sa în spațiu, sugerând direct anotimpul descris, creând astfel opere de artă impresionante și atemporale.

Referințe:

- OSERS, E. *Some Aspects of the Translation of Poetry*. Meta, 23 (1), 1988, p. 7–19.
- CZERNIAWSKI, A., *Translation of Poetry: Theory and Practice*, The Polish Review, Vol. 39, No. 1, pp. 3-11, 1994.
- NEMEROV, H. „Howard Nemerov on poetry”. Encyclopedia Britannica, 19 Apr. 2023. Disponibil: <https://www.britannica.com/topic/Howard-Nemerov-on-poetry-2215536> [Accessed 7 December 2023]
- STROCHI, L., *Haikuuri, tanka, rengam haiga, sigio – autocomentate* Piatra Neamț: Cetatea Doamnei, 2017, p. 5-11. ISBN 978-606-643-350-1.
- МАРКОВА, В. Н. *Хокку. Японская лирика. Плакучей ивы тень... / Басё, Исса, Бусон, Идзэн и др.; пер. с яп. В.Н. Марковой. (Великая поэзия) – Москва Издательство АСТ, 2022. 5-15с. ISBN 978-5-17-145193-6*
- INA, I. P. *Japanese Nature Themed Imagery in Haiku by Matsuo Basho. Stylistic Studies, International Joint Conference on Arts and Humanities*, 2021, 217-220 p.
- КУЛАЧИКОВА, А. А. *Диахронический Аспект Лексико-Стилистических Особенности Сезонных Слов «Киго» В Японских Хайкуособенностей Сезонных Слов «Киго» В Японских Хайку. СОЦИОСФЕРА № 2, 2015. НАУКА. УДК 811.521УДК 811.521. 2015. Disponibil: <https://oaji.net/articles/2015/1834-1437049948.pdf>. [Accesat 11.09.2023]*
- BASHŌ, M. *The Complete Haiku of Matsuo Bashō Translated, Annotated, and with an Introduction by Andrew Fitzsimons. UNIVERSITY OF CALIFORNIA PRESS, 2022, 421 p. ISBN 9780520385580.*

9. BASHŌ, M. *Selected poems by Matsuo Basho, translated by David Landis Barnhill*, Published by State University of New York Press, Albany, 2004, 331p. ISBN 0-7914-6165-3.
10. POHILĂ, V. *Haiku. Selecție din poeți japonezi și români*. MERIDIANE ALE SPIRITUALITĂȚII: JAPONIA. REVISTA LIMBA ROMÂNĂ Nr. 2-3, anul XIII, 2003. Disponibil: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2618> [Accesat 10.09.2023]
11. *Поэзия Басё*. Перевод и смысл Раздорский Алексей Иванович, Глава шестая. *Сезонные слова и темы*. Птицы В: <https://lit.wikireading.ru/hQM1vyg9tW> [Accesat: 09.12.2023]
12. RENONDEAU, G. *Anthologie de la poésie japonaise Classique, Poèmes traduits et réunis par G. Renondeau*, Unesco, 1971, 256p. ISBN 978-2070280179.
13. БАСЁ, М. *Лик вечерней луны. Хайку, перевод с японского Веры Марковой и Татьяны Соколовой-Делюсиной*. Азбука, 2022, 304 с. ISBN 978-5-389-21394-4.
14. KEVIN, M. *Les poètes japonais et leurs haïkus: Matsuo Basho*. Disponibil: <https://www.temple-du-haiku.fr/poete-japonais/matsuo-basho/> [Accesat: 08.12.2023]
15. ДОЛИН, А. *В обитель грез: Японская классическая поэзия XVII- начала XIX века, сост.пер. ст. и примеч. А. Долина*, СПб.:Азбука, Азбука-Аттикус, 2022, 464 с. ISBN 978-5-3898-19230-0.

Date despre autor:

Mihaela IOVU, doctorandă, Școala Doctorală de Științe Umanistice și ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: mihaela.iovu7@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6796-0503

Prezentat la 15.12.2023